

שאלות ותשובות

וישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

פרשת ויצא תשע"ח

מי מקבל פיצוי על עיכוב בטיסה - הנוסע או מי שמימן את הנסיעה

א. שאלה: שאלה זו הגיעה אלינו מקרית יואל במונרו שבארה"ב בעקבות מעשה שאירע שם. ומעשה שהיה כך היה: ישיבה מסויימת עשתה מבצע לבחורים שיצטיינו בלימודם שיקבלו כרטיס טיסה למקומות הקדושים באירופה, ובבוא מועד הנסיעה ביקשה הישיבה מכמה מגידי שיעורים מצוות הישיבה להצטרף לנסיעה כאשר כל הוצאות הנסיעה על חשבון הישיבה. כשהגיעו הבחורים והצוות לשדה התעופה וכבר ישבו במטוס לקראת הטיסה אירעה תקלה במנוע של המטוס ובמשך ארבע שעות ישבו כל הנוסעים במטוס והמתינו להמראה, עד שבסופו של דבר נאלצה החברה לדחות את הטיסה ליום המחרת. בעקבות המקרה שילמה החברה פיצויים לכל הנוסעים בגין הטיחה והעיכוב שנגרמו להם, וכעת התעוררה שאלה למי מגיעים הפיצויים: לישיבה ששילמה את הוצאות הטיסה, או למגידי השיעורים שהצטערו בהמתנה הממושכת ליציאת הטיסה. ונשלחה שאלה זו למערכת וישמע משה כדי להעלותה על שלחן מלכים.

הצטערו בעיכוב, דבודאי גם להנהלת הישיבה היה צער בעיכוב, שהיא היתה צריכה לדאוג לאוכל ולינה וכדו' עבור הנוסעים בזמן העיכוב, ולדאוג לכל התוצאות של עיכוב יום שלם בתכנית הנסיעה, כך שגם להנהלת הישיבה מגיעים פיצויים, ומכיון שהם שילמו עבור הטיסה הם מקבלים את הפיצויים מן החברה.

ומ"מ אמר הגר"מ שטרן שיש לתת מעט פיצוי לנוסעים, אבל עיקר הכסף שייך לישיבה. והגר"י הירש אמר דשמה יש לשלם יש להם סך מסויים עבור כל שעה שנתעכבו, ויתר הכסף יהיה להנהלת הישיבה.

והגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א השיב שהפיצויים מגיעים לנוסעים בלבד, שהם הצטערו בפועל בשעת העיכוב בהמתנה במטוס ואח"כ במשך לילה שלם. ולפעמים נגרם להם עי"ז הפסד של יום עבודה מכיון שהטיסה נתאחרה ביום שלם. ואמר שאפשר לשאול את הנהלת החברה עבור מי נועדו הפיצויים, אבל בעינינו הדבר פשוט שתשובתם תהיה שכוונתם להעניק פיצוי לנוסעים שסבלו בפועל מן העיכוב.

וסיפר לי מעשה נורא שאירע לאחרונה שפרצה מריבה בין שני אנשים בעת ששהו בחו"ל ומתוך המריבה היכה אחד את בנו של חברו עד קרוב לרציחה ה"י, והוצרך לטיפול רפואי דחוף, ומכיון שבאותה ארץ אין מצויים רופאים טובים, הביאו רופאים ומכשירים רפואיים מן הארץ ועלה הטיפול הון תועפות, ובסופו של דבר הילד ניצל ב"ה. ובאו הוריו של המכה והביעו נכונות לשלם את כל הוצאות הטיפול. אולם התעורר ספק האם הם צריכים לשלם גם את כל ההוצאות הנלוות של הטסת הרופאים לחו"ל וכדו', או רק את העלות הישירה של הטיפול הרפואי. וענה הגר"מ גרוס שאמנם מדין ריפוי אינם צריכים לשלם רק את עלות הטיפול הרפואי עצמו, אבל מדינא דגרמי צריכים לשלם את כל הנזק שנגרם להורי הילד החולה בשל כל ההוצאות הנלוות לטיפול הרפואי.

תשובה: הגאונים רבי ברוך דב פוברסקי, רבי יצחק זילברשטיין, רבי נפתלי נוסבוים שליט"א השיבו דהדין תלוי באופן שבו נתנה החברה את הפיצויים לנוסעים, דאם הפיצוי ניתן ישירות לנוסעים [או הגיע בצ'ק על שמם וכדו'], אין להנהלת הישיבה חלק בו, ורק הנוסעים שסבלו בעיכוב הטיסה הם הנהנים מן הפיצויים. אולם אם החברה מפצה את מי ששילם על הכרטיס בהחזרת דמי הכרטיס או חלקו, הפיצוי שייך להנהלת הישיבה ואין הנוסעים יכולים לתבוע מן הישיבה שתחזיר להם את הכסף שקיבלה בגין הצער שלהם. וביאר הגר"נ נוסבוים דבזה שהחברה החליטה לתת את הפיצויים ע"י החזר התשלום, זה מוכיח שלדעת החברה הפיצוי שייך למי ששילם על הטיסה ולא קיבל את התמורה לכספו, ואין לנוסעים כל תביעה בזה.

והגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א השיב: יחלוקו. **והגאון רבי יצחק כץ שליט"א** ביאר דעתו שמצאנו כעין זה בשליח שקיבל מתנה כשעשה את שליחותו, דאיתא בסימן קפג ס"ו: היה השער קצוב וידוע, והוסיפו לשליח במנין או במשקל או במדה, כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא של שניהם, וחולק התוספת השליח עם בעל המעות. ואם היה דבר שאין לו קצבה, הכל לבעל המעות. מיהו אם אמר המוכר בפירוש שנותן לשליח, הכל של שליח, ע"כ. הרי מבואר שכשידוע לנו דעת הנותן לתת תוספת בגלל המשלח הכל למשלח, ואם בגלל השליח הכל לשליח, ואם ספק יחלוקו. והכי נמי בנידון דידן י"ל דכיון שהחברה לא גילתה דעתה בבירור עבור מי הפיצויים יש לנוסעים לחלוק המעות עם הנהלת הישיבה. וכן הסכים **הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א**. **והגר"נ נוסבוים** השיב על ראית הגר"י כץ, דשם הוא מתנה הניתנת לשליח, ואין זו ראיה לנידון דידן שהכסף ניתן כפיצוי על העוגמת נפש והצער.

והגאונים רבי משה שאול קליין, רבי יעקב מאיר שטרן, רבי מנדל שפרן שליט"א השיבו שהפיצויים שייכים להנהלת הישיבה בלבד. **והגרמ"ש קליין** הוסיף דאין לומר שהכסף שייך לנוסעים שרק הם

האם עדיף לענות קדושה עם הציבור או לשמוע ברכת כהנים

ב. שאלה: מי שצריך לצאת לדרך ואין לו זמן להתפלל תפילה בציבור מתחילתה עד סופה, ויש לו מעט זמן לשמוע דברים שבקדושה, ויש לפניו שני מנינים, באחד עומדים לפני ברכת כהנים, ובשני לפני קדושה ואי אפשר להספיק את שניהם, איזה מהם קודם - ברכת כהנים או עניית קדושה.

כאילו ענה כבר, ובכהאי גוונא בודאי שמיעת ברכת כהנים עדיפה על עניית קדושה בפה. והסכים עמי הגר"מ גרוס בזה.

וכל זה לענין ישראל המתברך, אבל לענין הכהן המברך הסכים הגר"מ גרוס דעדיף שיברך ברכת כהנים מאשר שישמע קדושה. ודוקא במקום שיש ב' כהנים שמקיים בברכתו מצות עשה דאורייתא, אולם במקום שאין שם כהן אלא הוא, איזה מהם שירצה יעשה. וכדבריו הסכים הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א.

וגם הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א הורה שעניית קדושה עדיפה, ואף שלדעת החרדים שמיעת ברכת כהנים יש בה מצות עשה לישראל, דעת יחידאה היא, ואף שהביאיה האחרונים כמו שכתב הביאור הלכה, מכל מקום אין להפסיד עניית קדושה שיש בה מצות עשה של ונקדשתי עבורה.

והגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א השיב שבאופן שהתפלל שמונה עשרה עם הציבור והש"ץ עומד להתחיל חזרת הש"ץ, ובמנין אחר עומדים לפני ברכת כהנים, ויודע שאם ימתין עד לאחר עניית קדושה יפסיד שמיעת ברכת כהנים, ובמנין שלו אין לו פנאי להמתין עד לאחר ברכת כהנים [או שרואה שבמנין שלו אין כהנים], עניית קדושה עדיפה מפני שהיא לפניו, ואסור לו להפסיד בידים מצוה שנזדמנה לידיו, כדי לקיים במקומה מצוה אחרת אפילו גדולה יותר.

והביא ראיה מתשובת הרדב"ז הידועה במי שנמצא בבית האסורים ויכול לצאת יום אחד לבית הכנסת, והשאלה האם ייצא לאלתר כדי להתפלל בציבור, או שימתין לראש השנה כדי שיקיים מצות עשה של שמיעת קול שופר. והשיב הרדב"ז דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, וייצא לאלתר כדי להתפלל בציבור ולא ידחה המצוה הבאה לידו כדי לקיים אח"כ מצוה גדולה יותר. והוא הדין בנידון דידן.

אולם אם לא התפלל כלל בציבור אלא נכנס לשטיבלאך לדקות ספורות ויכול בזמן הזה לענות קדושה בחדר אחד או לשמוע ברכת כהנים בחדר אחר, בזה אין קדימה לאחת המצוות, ואיזו שתזדמן לפניו קודם יעשנה.

והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א השיב, שלכאורה נראה שקדושה עדיפה, דעניית קדושה היא מצוה חיובית שחייב כל אחד לקיים בכל יום, ואילו שמיעת ברכת כהנים היא מצוה קיומית שאם נזדמנה לו מקיים בזה מצוה אולם אינו חייב לקיימה בכל יום אם לא נזדמנה לפניו.

תשובה: הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א ענה בריתחא דאורייתא: ברכת כהנים דאורייתא! ובודאי שברכת כהנים עדיפה על עניית קדושה. וביאר גיסו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א כוונתו ע"פ מש"כ הביאור הלכה ריש סימן קכח וז"ל: כתב בספר חרדים, מצות עשה לברך כהן את ישראל, שנאמר כה תברכו את בני ישראל, וישראל העומדים פנים כנגד פני הכהנים בשתיקה ומכוונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה', הם נמי בכלל המצוה, עכ"ל והביאיהו האחרונים, ע"כ. ונמצא דבשמיעת ברכת כהנים מקיים מצות עשה דאורייתא, ולכן עדיפה מצוה זו על עניית קדושה.

והוסיף הגר"י זילברשטיין, דאע"פ שגם בעניית קדושה מקיימים מצות עשה של "ונקדשתי בתוך בני ישראל", יש חילוק בין המצוות, שמצות ברכת כהנים היא מצוה פרטית על כל אחד מישראל להתברך מפי הכהנים [לדעת החרדים], משא"כ מצות "ונקדשתי" היא מצות עשה כללית לקדש שם שמים, וכל מי שמקדש שם שמים בהילוכו ובדיבורו ובמשאו ומתנו עם הבריות שאומרים 'אשרי אביו שלמדו תורה', הרי הוא מקיים בזה מצות ונקדשתי. וכן בכל עת שעומד בניסיון ואינו עובר על דבר ה' ורצונו של מי שאמר והיה העולם מקיים בזה מצות ונקדשתי. ומכיון שזו מצוה תדירה שאפשר לקיימה בכל עת ובהרבה אופנים, נדחית מצוה זו מפני מצות ברכת כהנים שהיא מצוה מסויימת.

וגם הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א אמר שע"פ דעת החרדים שהביא הביאור הלכה עדיפה שמיעת ברכת כהנים על עניית קדושה. אולם היינו דוקא אם עדיין לא שמע ברכת כהנים היום, אבל אם כבר שמע ברכת כהנים פעם אחת היום, כגון בראש חודש שמברכים בשחרית ובמוסף, לכו"ע עניית קדושה עדיפה על ברכת כהנים.

ואילו הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א השיב דאדרבה עניית קדושה עדיפה, שהרי היא ממש חלק מסדר התפילה, משא"כ ברכת כהנים אינה מסדר התפילה ממש. והראיה דש"ץ שחזר ברכת כהנים אינו חוזר לתחילת התפילה, ואילו ש"ץ ששכח קדושה חוזר לראש. [א.ה. עיין גליון פרשת במדבר שאלה ד, שדנו בשאלה זו והבאנו מחלוקת אחרונים בענין ש"ץ ששכח ברכת כהנים האם חוזר לראש. ומ"מ דעת רוב האחרונים שאינו חוזר לראש ואמרינן בזה ספק ברכות להקל].

ואמרתי לפני הגר"מ גרוס, שלכאורה כל זה הוא באופן שלא שמע קדושה בעת שהתפלל שמונה עשרה, אולם אם היה עומד בתפילת לחש ושמע חזרת הש"ץ וכיון לכו לעניית קדושה עם הקהל, חשיב

בית הכנסת שאין בו לוי והוכרח הכהן לצאת לאחר העליה הראשונה

ג. שאלה: כתב השו"ע סימן קלה ס"ח: אם אין לוי בבהכ"נ, כהן שקרא ראשון מברך שנית במקום לוי, אבל לא כהן אחר, כדי שלא יאמרו שהראשון פגום. ומעשה שהיה בבית כנסת שלא היה בו לוי ועלה הכהן וכשסיים את העליה הראשונה קודם שקראוהו לעלות במקום לוי, קיבל קריאת חירום ממוקד הצלה שעליו לצאת לאלתר להציל חיים, ונתעורר ספק האם יקראו כעת לכהן שני במקום לוי או שיקראו לישראל במקום לוי.

הראשון עומד במקום לוי ומברך פעם אחרת וקורא, אבל כהן אחר כהן לא יעלה, שלא יאמרו לפי שנודע שהראשון פגום הוא ואינו כהן ולכך קראו כהן אחר אחריו שאינו פגום. וכל שכן שלא יקראו ישראל אחריו, שאין הכל יודעים שאין לוי בבית הכנסת ויאמרו שמפני שנודע שזה הכהן חלל הוא לכך קראו אחריו ישראל ולא לוי, כדי שידעו הכל שזה שעלה ראשון בשם כהן אינו כהן אלא חלל, וכדי שלא יאכילוהו בתרומה לא קראו אחריו

תשובה: הגאון רבי אביש הגר שליט"א שלח לנו שאלה זו שבביהכנ"ס שלו אירע מעשה זה, ופסק שיקראו לכהן אחר במקום הכהן הראשון, ונימוקו עמו שהרי מבואר בהלכה שיותר חשש יש להעלות ישראל אחרי כהן במקום לוי מאשר להעלות כהן אחר, וז"ל הלבוש (סימן קלה ס"ח): ואם אין שם לוי בבית הכנסת ויש כהנים וישראלים, קוראין כהן ראשון ואח"כ חוזרין וקורין זה הכהן סתם ואומר לו הש"ץ במקום לוי. ודוקא זה

גרוס, רבי מנדל שפרן שליט"א. וביאר הגר"מ גרוס דאף שמלשון הלבוש מוכח שיש יותר חשש ופגם בקריאה לישראל מאשר בקריאה לכהן אחר, הני מילי בסתמא כשעולה ישראל אחר במקום הכהן הראשון, אבל כאן שכל הקהל ראה ויודע שהכהן הראשון הוכרח לצאת מחמת חשש פיקוח נפש, ושוב אין כאן חשש פגמו של ראשון כלל, ובודאי לא יוציאו עליו לעז בזה שיעלו אחריו ישראל, שפיר דמי להעלות ישראל אחריו במקום לוי ולא כהן אחר.

לוי, ע"כ. הרי מבואר להדיא שבזה שיעלה ישראל במקום לוי יש יותר חשש קלקול מאשר בזה שיעלה כהן שני, ולכן אם אי אפשר לקיים את הדין כצורתו ולהעלות את הכהן הראשון במקום לוי יש להעלות כהן אחר תחתיו.

אולם הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א אמר שיש להעלות ישראל במקום לוי. וכן הורו הגאונים רבי יצחק זילברשטיין, רבי מרדכי גרוס, רבי ברוך דב פוברסקי, רבי נפתלי נוסבוים, רבי שמאי

האם מותר לקחת את תיקיות הלימוד בשבת כדי ללמוד עם הילד אחרי מעריב

ד. שאלה: במקומות רבים בארץ ובחו"ל קבעו את זמן הלימוד המשותף של "אבות ובנים" בשבתות החורף אחרי תפילת ערבית של מוצאי שבת, מכיון שמתפללים מעריב בשעה מוקדמת וניתן להתעכב בבית הכנסת לשעה של לימוד. והנה הילדים נוטלים עמם מבעוד יום את התיקיות שלהם שבהם נמצאים דפי הקשר של הת"ת וחומר הלימוד שהילדים צריכים ללמוד עם אבותיהם, כדי להשתמש בהם לאחר תפילת מעריב, ובפרט במקומות שאוכלים סעודה שלישית בבית הכנסת ויוצאים מן הבית כבר לפני מנחה. האם מותר להביא את התיקיות לצורך מוצאי שבת או שיש בדבר משום הכנה מקודש לחול?

וגם הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א אמר שלקטן עצמו מותר להביא את התיקיה מטעם הנ"ל. ואף לאביו יש להקל להביא את התיקיה, בצירוף דעת כמה פוסקים שבדבר שאם יעשנו בשבת יהיה בו טירחה קלה בלבד, ואם ימתין עמו למוצאי שבת יהיה לו בדבר טירחה גדולה, אין איסור הכנה ומותר לעשותו בשבת לצורך החול. ובפרט שאיסור הכנה הוא איסור קל של דברי סופרים דיש להקל בדבר ככהאי גונא.

וכן הסכימו הגאונים רבי יצחק זילברשטיין, רבי נפתלי נוסבוים, רבי שמאי גרוס שליט"א דמכיון שיש הרבה שלומדים עם בניהם גם מבעוד יום אין הדבר נראה כהכנה מקודש לחול, דיאמרו שהוא רוצה ללמוד עם בנו עכשיו, ומותר. ואמר הגר"נ נוסבוים שהוא הדין שמותר להביא עמו מביתו מבעוד יום סידור לצורך תפילת ערבית, ואין בזה משום הכנה מקודש לחול מכיון שיש להשתמש בו מבעוד יום לכמה דברים ואין הפעולה מיוחדת לצורך מוצאי שבת דוקא.

עוד אמר לנו הגרא"מ גרין בשם הגרש"ז אויערבך זצוק"ל, שמי שהלך לאחר תפילת שחרית לבית הוריו לסעוד את סעודת היום, והוריד את הטלית בעת הסעודה, מותר לו ליטול עמו את הטלית בשעה שהולך אחרי הסעודה מבית הוריו לביתו, ואין בזה איסור הכנה אף שאין בדעתו להשתמש עוד בטלית בשבת זו, מכיון שאין זו פעולת הכנה, אלא זהו סדר הדברים שלאחר התפילה מחזירים את הטלית הביתה למקומה, וזהו גמר השימוש שלה. ולכאורה יש לדמות נידון דידן לזה.

וגם הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א צידד להיתר בזה, ואמר שיש תשובה ידועה של מהרש"ג, שאיסור הכנה הוא רק כשכוונתו להרוויח זמן ע"י ההכנה בשבת, אבל אם אין כוונתו להרוויח זמן בזה לא מקרי הכנה. וכמו שמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל אף שאין דעתו להשתמש בכלי זה בשבת, ולא חשיב הכנה שמכין כלי זה לצורך השימוש בחול, דאין כוונתו להרוויח זמן בזה ולחסוך מעצמו פעולה שהיה צריך לעשותה בימות החול, אלא למנוע את הקלקול שהיה נגרם לחפץ מן החמה בשבת עצמה. וכן כל כיו"ב. והכי נמי אין כוונתו להרוויח זמן בנטילת התיקיה בשבת אלא למנוע מעצמו את הטירחא המרובה שהיה צריך לטרוח אם היה חוזר לביתו לאחר תפילת ערבית כדי ליטול את התיקיה.

ומכל מקום הוסיף הגר"ש גרוס שראוי ליתן דבר מאכל או סידור שמשתמש בו וכיו"ב בתוך התיקיה, ואגב שמטלטל את התיקיה לצורך הדבר שעומד להשתמש בו מותר ליטול עמו גם את יתר הדפים המונחים שם ואינו נראה כמכין מקודש לחול.

תשובה: הנה כבר עמד בדין כעין זה השערי תשובה בהלכות מגילה (סימן תרצ"ג סק"ג) לענין פורים שחל במוצאי שבת, האם מותר להביא את המגילה לבית הכנסת מבעוד יום כדי לקרוא בה במוצאי שבת. ותחילה דן בדברי הפר"ח שאסר טלטול המגילה בשבת משום גזירה דרבה שמא יטלטלנה ד' אמות ברשות הרבים, דמהאי טעמא אין קוראים את המגילה בשבת. ושוב דחה דטעם זה שייך רק בט"ו שחל בשבת, אבל בשאר שבתות השנה בודאי מותר לטלטל את המגילה וללמוד ממנה. ואח"כ יצא לדון מצד הכנה מקודש לחול וז"ל: ואמנם לענין הבאה לבה"כ קודם הלילה הייתי מונע מזה משום הכנה משבת לחול וע"ד שנתבאר סימן תרס"ח, ועתה מצאנו כן בהשמטות שבסוף מור וקציעה ע"ש, ויש להחמיר שלא להביאה ע"י קטן עיין בספרי שו"ת בית אפרים חלק יו"ד סימן ס"ב וס"ג, אלא ימתין עד שתחשך או יביאנה בצנעה מבעוד יום לבית הכנסת ומעייין בה קצת דרך לימוד, דאז לא מיחזי כ"כ כהכנה, ע"כ.

ונראה לפ"ד שיש להימנע מלהביא את דפי הלימוד מבעוד יום לצורך מוצאי שבת אא"כ יעייין בהם קצת דרך לימוד מבעוד יום. וכן השיב הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א שיש להתיר ע"י שילמד בזה קצת מבעוד יום. וכן הסכימו הגאונים רבי יעקב מאיר שטרן ורבי משה שאול קליין שליט"א שראוי שילמד האב עכ"פ מעט מן הדפים הללו ובזה ייצא מחשש איסור.

והרה"ג ר' אהרן מרדכי גרין שליט"א אמר לנו בשם הגאון רבי יעקב שלמה מוזסון שליט"א מרבני ירושלים שעיקר איסור ההכנה מקודש לחול הוא משום זילותא דשבתא, והיינו דוקא כשאומר בפיו שעושה את הדבר לצורך חול, או שניכר להדיא מתוך מעשיו שעושה דבר זה לשם חול. אבל בדבר שאינו ניכר כל כך אין זילותא דשבתא ולא חשיב הכנה מקודש לחול. [א.ה. ובמגילה ניכר הדבר לכל שלשם קריאת המגילה במוצאי שבת הוא מטלטל אותה, משא"כ כאן שיתכן שרוצה ללמוד עם בנו מבעוד יום].

והגאון רבי טוביה בינדר שליט"א אמר שאם הקטן עצמו מביא את התיקיה יש לצדד להיתרא מטעם אחר, דהקטן עושה מלאכה דרבנן עבור עצמו, ואין הגדול צריך למחות בו, וכמבואר בביאור הלכה סימן שמג: וכתב בתשובת רבינו עקיבא איגר ע"ד טלטול הספרים לבה"כ במקום שאין עירוב ע"י תינוק אי יש לסמוך בזה על הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן ליה בידיים והשיב דזה אינו כו', ויש תקנה ליתן להתינוק חומש וסידור שישא לבה"כ לצורך עצמו להתפלל ולשמע קריאת התורה וממילא יצטרף הגדול עמו להתפלל יחד, ע"כ. הרי שלצורך הקטן עצמו בודאי מותר.

מכתבים למערכת

הערות המערכת:

הרה"ג אלישע חן שליט"א העיר על כמה נושאים שדנו בהם בגליון פרשת תולדות.

א) בענין מי שמוכרח לאכול באמצע התפילה מחמת אונס, האם יברך על האכילה [שאלה א], הובאה דעת הגרי"מ שטרן שליט"א שלא יברך על פי דעת השלחן ערוך בסימן ר"ד סעיף ח', דאם אנסוהו לאכול או לשתות אף על גב דהחייך נהנה ממנו אינו מברך עליו, הואיל ונאנס על כך. ובסעיף ט' כתב שאכל מאכל או משקה של איסור מפני הסכנה, מברך עליו תחילה וסוף. וביאר המשנה ברורה ס"ק מ"ה דהתם מברך כיון שעל כל פנים נהנה, והאונס אינו על האכילה גופא, מה שאין כן הכא שהאכילה גופא היא על ידי אונס ולא שייך בזה לחייבו לברך על הנאותו וכו'. ולפי זה נקט שבנדון דידן חשיב כאונס על האכילה עצמה, שאם לא יאכל דבר מתוק הוא בסכנה ממש, ולכן אין לברך על אכילה זו כלל.

ב) במש"כ בגליון לך [שאלה א] אודות נוי סוכה שנפל בחג באופן שאם לא יאכלוהו עד אחרי שמח"ת יתקלקל בודאי, הנה עיקר דין נוי סוכה שנפל בחוה"מ שאסור כל שמונה, מפורש במ"ב סימן תרלח סק"ג, ע"ש. אלא הדפוסקים שליט"א יצאו לדון דמכיון שהפרי נבקע ואינו ראוי לשמש כנוי, י"ל דאדעתא דהכי לא הקצה אותו והוי כהקצאה בטעות.

ג) בהג"ר ש גרוס שליט"א העיר דבסימן תרלח ס"א מבואר שסוכה שנפלה בחוה"מ אסור ליהנות מעציה כל שמונה משום מינו דאיתקצאי, והרי פעמים הרבה הסוכה שנפלה נשברה ונתקלקלה באופן שאינה עשויה לחזור ולהעמידה בתוך החג, ואעפ"כ אמרין דאתקצאי לכל שמונת ימי החג, וה"ה לפרי שאינו ראוי לשמש כנוי שנשאר באיסורו עד לאחר שמח"ת.

ד) במה שדנו בגליון לך [שאלה ב] במקרה שהחברה לא גבתה את חובה דרך הכרטיס אשראי, סיפר לנו כ"כ אדמו"ר משאץ שליט"א מעשה שהיה בדידיה, שהוא רגיל לחלק למשפחות נזקקים לפני החגים כרטיסי קניה ברשת "יש" כפי הסכום שתורמים נדיבי עם למטרה חשובה זו, והוא משלם לחברה באמצעות הכרטיס אשראי שלו והנדיב מכניס את הכסף לחשבון הבנק שלו. ואירע שהחברה לא גבתה את החוב מהכרטיס אשראי שלו, והוא פנה אל מנהל הסניף ועורר את תשומת לבו לכך, והמנהל אמר לו שמכיון שעשה את שלו בזה שנתן להם את פרטי האשראי שלו, שוב אין זה מענינו אם החברה גבתה את החוב או לא. ואמר לי אדמו"ר משאץ שהדבר פשוט שמכיון שהאחראי המקומי אמר לו כך, שוב אינו צריך לפנות אל האחראי עליו בחברה, כי כל מנהל מקבל סמכות מהנהלת החברה, ודבריו בענינים הנוגעים לתחום אחריותו מחייבים את החברה.

ה) במה שדנו בגליון פרשת וירא [שאלה ג] האם אמירת שמו"ת נחשבת כלימוד תורה ממש, הראה לנו הגר"ש גרוס שליט"א מש"כ בכך החיים סימן רפה סק"ד וז"ל: וכתב בספר מגיד משרים למרן הקדוש ז"ל בישעיה ס' ס"ו שאמר לו המגיד למרן הקדוש ז"ל וז"ל: והטוב בעיניך שאתה קורא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ברהיטא כחותה על הגחלים לפרוק עול מעליך, והלא יש לך לזכות מאמר רשב"א אל תעש תפילתך קבע וכו', אבל צריך לקרות הפרשה בנחת ולהרגיש בדקדוקיה ולתרגץ אותם ומה שלא תוכל לתרגץ עיין במפרשים עכ"ל.

ו) כתב בספר חסידים ס' שא, דיקרא האדם שמו"ת לשם מי שאמר למען תהיה תורת ה' בפיו וכתב בפיו ובלבבך לעשותו וכו' וכתב ולמדה את בני ישראל שימה בפייה ומ"מ הקב"ה יאריך ימיו ושנותיו ואל יסמוך על תנאי שנואמר וה לא ידע להוי לך מלכא די לצלמך לית אנחא פלחין, וכתב תמים תהיה עם ה' אלקיך, ע"כ. ומכל דבריו אלו נראה להדיא שאמירת שמו"ת נחשבת כלימוד תורה ממש.

א) במעשה שהובא בגליון הקודם [פרשת תולדות] אודות הפגישה של מרן מהר"א מבעלזא ז"ע עם הסבא קדישא החפץ חיים ז"ע, היה חסר סיום המעשה, שכאשר שמע החפץ חיים שמהר"א מבעלזא מקפיד על שיטת הכלבו שלא לאכול פחות מכשיעור, אמר שאם היה יודע שיש בדור מי שמקפיד על דעה זו, היה מביאה בספרו הגדול 'משנה ברורה'.

ב) במש"כ בשאלה ג בשם הגר"י כץ לחלק בין מתקני גניזה פריטים למתקני גניזה ציבוריים, מבחינת חשש גזל בנטיילת ספרים שהושלכו למתקן, נשמט חלק חשוב, שבמתקנים הפרטיים בודאי אין צריך לשלם שנית עבור הגניזה, דמכיון דשלא ברשות ושלא כדן נטל את הספר מתחילה, בודאי כשמקיים והשיב את הגזילה אינו צריך לחזור ולשלם עבור הגניזה. וז"פ.

ג) במש"כ בגליון לך [שאלה א] אודות נוי סוכה שנפל בחג באופן שאם לא יאכלוהו עד אחרי שמח"ת יתקלקל בודאי, הנה עיקר דין נוי סוכה שנפל בחוה"מ שאסור כל שמונה, מפורש במ"ב סימן תרלח סק"ג, ע"ש. אלא הדפוסקים שליט"א יצאו לדון דמכיון שהפרי נבקע ואינו ראוי לשמש כנוי, י"ל דאדעתא דהכי לא הקצה אותו והוי כהקצאה בטעות.

הגר"ש גרוס שליט"א העיר דבסימן תרלח ס"א מבואר שסוכה שנפלה בחוה"מ אסור ליהנות מעציה כל שמונה משום מינו דאיתקצאי, והרי פעמים הרבה הסוכה שנפלה נשברה ונתקלקלה באופן שאינה עשויה לחזור ולהעמידה בתוך החג, ואעפ"כ אמרין דאתקצאי לכל שמונת ימי החג, וה"ה לפרי שאינו ראוי לשמש כנוי שנשאר באיסורו עד לאחר שמח"ת.

ד) במה שדנו בגליון לך [שאלה ב] במקרה שהחברה לא גבתה את חובה דרך הכרטיס אשראי, סיפר לנו כ"כ אדמו"ר משאץ שליט"א מעשה שהיה בדידיה, שהוא רגיל לחלק למשפחות נזקקים לפני החגים כרטיסי קניה ברשת "יש" כפי הסכום שתורמים נדיבי עם למטרה חשובה זו, והוא משלם לחברה באמצעות הכרטיס אשראי שלו והנדיב מכניס את הכסף לחשבון הבנק שלו. ואירע שהחברה לא גבתה את החוב מהכרטיס אשראי שלו, והוא פנה אל מנהל הסניף ועורר את תשומת לבו לכך, והמנהל אמר לו שמכיון שעשה את שלו בזה שנתן להם את פרטי האשראי שלו, שוב אין זה מענינו אם החברה גבתה את החוב או לא. ואמר לי אדמו"ר משאץ שהדבר פשוט שמכיון שהאחראי המקומי אמר לו כך, שוב אינו צריך לפנות אל האחראי עליו בחברה, כי כל מנהל מקבל סמכות מהנהלת החברה, ודבריו בענינים הנוגעים לתחום אחריותו מחייבים את החברה.

ה) במה שדנו בגליון פרשת וירא [שאלה ג] האם אמירת שמו"ת נחשבת כלימוד תורה ממש, הראה לנו הגר"ש גרוס שליט"א מש"כ בכך החיים סימן רפה סק"ד וז"ל: וכתב בספר מגיד משרים למרן הקדוש ז"ל בישעיה ס' ס"ו שאמר לו המגיד למרן הקדוש ז"ל וז"ל: והטוב בעיניך שאתה קורא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ברהיטא כחותה על הגחלים לפרוק עול מעליך, והלא יש לך לזכות מאמר רשב"א אל תעש תפילתך קבע וכו', אבל צריך לקרות הפרשה בנחת ולהרגיש בדקדוקיה ולתרגץ אותם ומה שלא תוכל לתרגץ עיין במפרשים עכ"ל.

ו) כתב בספר חסידים ס' שא, דיקרא האדם שמו"ת לשם מי שאמר למען תהיה תורת ה' בפיו וכתב בפיו ובלבבך לעשותו וכו' וכתב ולמדה את בני ישראל שימה בפייה ומ"מ הקב"ה יאריך ימיו ושנותיו ואל יסמוך על תנאי שנואמר וה לא ידע להוי לך מלכא די לצלמך לית אנחא פלחין, וכתב תמים תהיה עם ה' אלקיך, ע"כ. ומכל דבריו אלו נראה להדיא שאמירת שמו"ת נחשבת כלימוד תורה ממש.

תשיתוהו ברכות לעד

ברגשי כבוד ויקר הננו לברך את כבוד מעלות ידידנו הנעלה והנכבד העסקן הדגול העומד לימיננו בכל עת ועונה מרבה להיטיב עם הבריות

הרה"ח ר' רפאל בנימין רוזנבלט שליט"א

ראש הקהל דהסידי באיאן בבית שמש

שנדבו לבו לזכות את הרבים בהוצאות הגליון

לכבוד השבת ולכבוד התורה ולומדיה

וזכות זה יזכה להרבות פעלים לתורה ועבודה ולהצלחה בכל מעשיו,

וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה כל הימים, אמן כ"ר.

קול ששון וקול שמחה

הננו לאחל ברכת מזל טוב לידידנו היקר סיני ועוקר הרים גרים באוריינתא תדירא ביגיעה עצומה מרביץ תורה לעדרים

הרב הגאון ר' דוד פרידמן שליט"א

ראש כולל ש"ס בית שמש, ר"מ בשיבה דהסידי בעלזא ירושלים

לדגל השמחה השרויה במעינו בנישואי בתו הכלה המהוללה שתחי'

עב"ג החתן המזומן בתויר"ש כמור אברהם אשר זעליג נ"י

בן ידידנו הרה"ג ר' ישראל לוי שליט"א במז"ט ובשעטו"מ

יה"ר שהזיווג יעלה יפה ויזכו לדורות ישרים ומבורכים ולבנין עדי עד.

לעילוי נשמות מוה"ר מרדכי רייז זללה"ה בן מוה"ר מאיר אריה זללה"ה נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה כ"ו ניסן תשס"א

י"ל ע"י הצב"י משה בלאאמ"ר הרב עמרם בן מו"ז הרב סנדר פריד שליט"א קרית בעלזא בית שמש יצ"ו

העלון עבר הגהה הלכתית של הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א דומ"ץ דקהל מנחזיקי הדת בעיה"ק ירושלים תובב"א

הערות והארות אפשר לשלוח בפקס: 0537-2-5377498 או שאלות חדשות / תרומות והוצאות ניתן לפנות למערכת: 0573477749 | A0527170252@GMAIL.COM